

Izhaja: vsako sredo zjutraj in petek zjutraj.
Stane za celo leto 15 L.
> pol leta 8 >
> četri leta 4 >
Za inozemstvo celo leto lir 40.
Na naročila brez doposlone naročnine se ne moremo ozirati.
Odgovorni urednik: Polde Kemperle.

Št. 33

V Gorici, v petek 30. aprila 1926.

Leto IX.

Ne frankirana pisma se ne sprejema. Oglasi se računajo po dogovoru in se plačajo v naprej.
List izdaja konsorcij »GORIŠKE STRAŽE«.
Tisk Zadrugne tiskarne v Gorici, Riva Piazzuta št. 18.
Uprava in uredništvo: ulica Mameli št. 5, — (prej Scuole). —
Telef. int. št. 308.

Kdo, podira in ruši?

Korespondenca med drjem Besednjakom in drjem Wilfanom, ki jo je priobčila zadnjič »Goriška Straža«, je zanimiv in zelo važen politični dokument.

Slovensko = hrvatski javnosti je bila dana redka prilika, da je pogledala različno in globoko v politično delovanje edinjaške stranke.

Ugotovljeno je sedaj za vsakogar, naj pripade k tej ali oni stranki, naj bo tega ali onega prepričanja, da so edinjaši vede in hote Narodni svet odklonili in oropali tako vede in hote slovansko narodno manjšino v Italiji njene skupne obrambne organizacije.

V prvem pismu, ki ga je poslal dr. Wilfan v Gorico, je rekel, da ni »povoda«, da bi edinjaška organizacija pooblastila koga »za kako pogajanje«. Te izjave predsednika slogaške stranke ne bo naše ljudstvo nikdar pozabilo. Živimo v času, ko so izključili poslednje preostanke našega materinega jezika iz šol, ko se beseda naših očetov umika in potaplja na rodni zemlji, a gospodje v Trstu pravijo, da »ni povoda« za pogajanja. Vsak človek ve, kaj se je godilo in kaj se godi slovenskemu učiteljstvu, vsakdo ve, kako zapuščajo naši kmetje trumoma domačo grudo in se selijo za vselej v tujino, a edinjaški voditelji so mnenja, da to ni »povod« za ustanovitvi Narodnega sveta.

Da so v takih časih, kakor jih preživlja danes naše preizkušeno ljudstvo, tržaški odgovorni voditelji odklonili Narodni svet, je gotovo težka krivda, ki ne bo tako hitro odpuščena; toda da se slogaški rodoljubi o ustanovitvi skupne organizacije niti pogajati niso hoteli, to je šele pravi vrhunec njihove politične sramote. Če se v to vglobimo in se nato v vesti prašamo, kako bi označili tako postopanje edinjašev, ne moremo priti do drugega zaključka, kakor da je to pravi in resničen zločin, izvršen na narodnem življenju našega ljudstva.

Vabimo in pozivamo edinjaške voditelje, naj naredo med svojimi pristaši ljudsko glasovanje o Narodnem svetu, ako se upajo. Ni nobenega dvoma — ne med nami ni ne med privrženci njihove stranke, — da bi doživela dvajsetorica edinjaških voditeljev poraz v lastnih vrstah. Kar uganja tržaška gospoda, ni torej le politični zločin nad ljudstvom, temveč tudi samovoljno nadsiljevanje lastnih soimšljenikov, o čemer pa naj sodijo oni sami, ker gre pač za njih lastno stranko. Nas zanima bolj kako opravičujejo edinjaši svoje razdiralno delo. »Dokler se nasprotni voditelji ne poboljšajo in popravijo ali izmenjajo, ne maramo Narodnega sveta«, — govore brez sramu v svojo obrambo. Za razsodne more že je mogoče na to samo en odgovor: »Taka politika se lahko dela med deco v otroškem vrtcu, a ne med resnimi politikami in pred resnim občinstvom!«

Kaj naj si narod misli o možeh, ki si upajo na plan s takimi otročarijami? V najugodnejšem slučaju so dokazali svojo popolno nesposobnost voditi naše ljudstvo v sedanjih razmerah.

Stranka, ki živi od »edinosti in sloga«, je najhujša ovira edinstvenega nastopa našega naroda.

Kaj se godi po svetu?

Ministrski predsednik Mussolini se je vrnil s svojega potovanja po afriških kolonijah. Vračal se je kot zmagovalec. Saj je bil sprejem v Tripolisu nad vse slovesen. Mesto in bližnja okolica so bili slovesno odeti in so oznanjali italijanstvo teh zemelj. Mussolini pa je v opremi častnega korporala fašistovske milice sprejemal pozdrave udanosti Italiji in sebi.

Vse italijansko časopisje se je bavilo s posetom fašistovskega vodje v Afriki, ki da pomeni novo stopnjo v razvoju fašistovske Italije. Nemalo se pa razburjajo sosečne države, ki se neki boje, da bi se Italija preveč utrdila na Sredozemskem morju in njegovih obrežjih. Naj ob tej priliki malo pokraljamo o italijanskih prekomorskih posestvih ki živajo v domačem tisku toliko slavo, zunaj pa prizadevajo tolikšne skrbi.

Okno v svet.

Že stari narodi so vedeli, da je morje velika cesta narodov. Vsaka država je skušala dobiti kosček obrežja ob morju, da bi od tam poslala svoje ladje v daljine prekomorske kraje po neizčrpna bogastva. Boj za morje je nepretrgan skozi vso zgodovino človeštva. Najprej so jadrili čez visoka morja Španci in Portugalci. Nabirali so si zakladov in bogastva in proslavili svojo domovino.

V 16. in 17. stoletju so plule čez morja holandske in norveške ladje in osvajale tuje zemlje. Vse so pa prekosili v novem času Angleži, ki so razpredli mrežo svojih kolonij preko vse zemeljske oble. Ko so vstale v 19. in 20. veku velesile druge ob drugi, so si razdelile tuje celine. Nemčija, Francozi in Angleži so razkosali Afriko v zadnjih desetletjih preteklega stoletja. Maroko, Tunis in Alžir so pod Francozi. Po svetovni vojni so vse nekdanje nemške kolonije zasedli Angleži. Glas britanskega kolonialnega ministra sega od Aleksandrije in Nilovih izlivov preko vse Afrike doli do južnega konca, do kapskega mesta.

Tretja velesila, ki si je priborila kos severne Afrike je Italija.

Čemu pa ji je potreba tujih zemelj? Za Bismarckovega neomejenega vladanja v Evropi je bila Italija izrinjena od Alžira in Tunisa. Ves tok italijanskih izseljencev se je obrnil proti južni Ameriki, ki jo danes zovejo »latinsko«. Toda to je premalo. Prebitek italijanskega prebivalstva, ki ima doma premalo prostora mora v take kraje, ki spadajo pod oblast Rima. V Italiji je pa znano, da prebivalstvo tako narasča, da mora nujno iskati poti v svet. Država, ki ima prebitek prebivalstva, mora odpreti za svoje ljudi okno v svet. In to je morje, ki vodi preko morja v tuje celine.

Italijanska prekomorska posest.

Italija je že pred svetovno vojno spoznala, da mora na morje, če hoče uspešno tekmovali s sosedi. Že leta 1911. je poslala generala Canavo na severno afriško obrežje, ki je najbližje Siciliji. Tripolitanijsko in Cirenajko so zasedle italijanske čete. Zasedbo so potrdile l. 1922. tu di ostale velesile. Severnoafriška italijanska posest stoji pod vodstvom posebnega guvernerja. Ta je zdaj znani fašist general De Bono.

Prebivalstvo v Tripolitanijski se ceni na kak poldrug milijon ljudi. Izmed teh bo le 10 odstotkov Evropejcev, Italijanov pa skupaj 18.000. Rodovitna zemlja je le ob obrežju in nekaterih oazah. Vse drugo je pa pesek. Vrhui prirodnih nepravil se morajo italijanska oblastva ukvarjati še s pogostimi bunami pustinjskih rodov.

Razen teh posestev ima Italija še gospostvo nad Somalijo in Eritrejo ob vzhodno afriškem robu proti Rdečemu morju. Tu je tudi bolj puščavski svet z arabskimi in koptskimi plemeni. Kot posebnost posevemo, da so tu v veljavi stari tolarji avstrijske cesarice Marije Terezije, ki jih morda še kak star očanec pomni.

Italija šteje dalje med svojo posest tudi Dodekanez in Rod. otočje v Egejskem morju.

»Kolonialni dnevi«.

Po Mussolinijevem povratku iz Afrike se je začela po vsej državi široka agitacija za takozvane »kolonialne dneve«. Uradno bodo razposlani govorniki, ki bodo državljanom pojasnjevali, čemu rabi Italija kolonije.

Posebno se naslašuje izjava prvega ministra, da je bodočnost Italije na morju. Listi so pa še pristavljali, da je tripoliški župan izrazil proti Mussoliniju željo, naj bi Italija postala cesarstvo.

Se razume, da so take reči izrabljali nekateri nasprotniki v inozemstvu in pravili, da se bodo Turki in Italijani udarili. No, pa sedaj objavlja uradni dopisni urad »Agenzia Stefani« pomirljivo vest, da je to le zlobna izmišljotina, ker Italija še vedno skrbi za politiko miru in ravnotežja na bližnjem vzhodu. Se razume, da tudi o kaki francosko = italijanski napetosti ne more biti govora. Vsa neuradna poročila o tem so pretirana in zlobna.

Mojstra hočejo prerasti.

Mussolinijevo odsotnost v Afriki so izrabili nekateri, ki hočejo neke druge vrste smer v fašizem. Zlasti v furlanski provinci so se pojavili dohodki, ki so prisilili vodstvo fašistovske stranke k odločnim ukrepom. Med tem so se pripetili še obžalovanja vredni dogodki v Postojni z Vilharjevimi spomenikom, ki jih nikakor niso mogli pošteni vodje fašizma prenesti. Baje je ministrski predsednik sam nastopil proti ljudem, ki s svojim nastopanjem vstvarjajo težko ozračje in iščejo osebnih ciljev.

Vodstvo goriškega fašizma je dalo nalepiti po mestu velike plakate, kjer obžaluje, da skušajo nekateri elementi zanesti seme razdora med fašiste. Lepak s podpisom odvetnika Caprara grozi s hudimi kaznimi tistim, ki bodo to delo nadaljevali in se ne pokorili vodstvu stranke, ki neomajno vztraja na vseh Mussolinijevih odlokih in ukazih.

Kakor vse kaže, se bo vodja Mussolini odločil za čiščenje v svojih vrstah.

Pa poglejmo še malo, kaj so v Jugoslaviji novega skuhal. Zadnjič smo obstali pri novici, da se koljejo med sabo radičevci in radikali. Politični spori so se do danes premaknili že za pet naprej.

Obsodba uskokov.

Največ nade so polagali radikali na Radičeva uskoka drja Nikiča in drja Šuperino, ki sta obetala, da pripeljeta za seboj pol Radičevega kluba. Najprej sta imela za sabo pet, potem 8, nazadnje kar 11 poslancev. Upanje je rastlo. Vse nade so pa bile pokopane, ko so prišli poslanci Radičeve stranke k seji v Zagreb. Tam so se vsi izrekli za Radičevu politiko in za svojega vodjo Štefana Radiča. Uskoka Nikič in Šuperina sta bila obsojena in ž njima vsi, ki so jima sledili. Tega so se nekateri njuni pristaši že zbal in so poslali Radiču udanostna pisma. Stjepan Radić je po tej seji zopet postal gospodar v svojem taboru.

Radić se ponuja.

Zato je takoj sklenil, da bo Nikiču in Šuperini pokazal, kdo ukaže na Hrvatskem. Obenem pa skuša zopet dobiti moč v svoje roke. V opoziciji ne bi imel tako močnih rok kot če je na vladi. Zato je poslal v Belgrad svojega odposlanca drja Krnjevića, ki se je zglasil pri ministrskemu predsedniku Uzunoviću. Njemu je razložil želje Štepana Radiča, da bi se spet zvarila zveza med radikalno in hrvatsko seljačko stranko. Toda za plačilo bi morali radikali poslati iz vlade Radičeva uskoka ministra Nikiča in Šuperino. Radić hoče s tem doseči, da bi Hrvatje videli, koliko še zdaj on velja in zaleže.

Toda Uzunović ni hotel o tej novi politični kupčiji ničesar slišati. Dr. Krnjević se je moral vrniti v Zagreb ne da bi opravil svoj posel. Do danes še niso prispele vesti o kaki novi Radičevi politični potezi, ker so se med tem dogodile važne reči v radikalnem klubu.

Pašić se bije.

Prav s takim zanimanjem kot boja in Radičeve zmage v hrvaški seljački stranki so pričakovali politični krogi seje glavnega odbora radikalne stranke v nedeljo in ponedeljek. Vedeli so, da si bosta tedaj stala nasproti Jovanović in Pašić z odprtim vizirjem.

Našim bravcem je gotovo že znano, kaj je privedlo do globokega spora med radikalnima prvokoma Jovanovićem in Pašićem. Lok je počil na nedeljski seji. Že prej se je sicer vedelo, da bo Pašić nastopil z vso silo proti Jovanoviću. Toda še bolj ostro kot so pričakovali je stari Pašić nastopil proti svojemu tekmeču. Dve uri je govoril z vso silovitostjo proti niemu in ga obdolžil kot glavnega razkolnika v radikalni stranki. Nato je predlagal: da se izključi iz stranke. Poslanci so nato glasovali. Izid glasovanja ni bil za Pašića prav prijeten. Sicer se je 46 članov izreklo za Pašičev predlog, toda 22 poslancev se je glasovanja vzdržalo. Med temi so odlični možje ministri Ninčić, Srskić in Maksimović. To pomeni, da je Pašičeva zmaga nad Jovanovićem polovične vrednosti. Pa tudi izključen Jovanović sam je povedal novinarjem, da bo zdaj še lažje nadaljeval svojo borbo proti Pašičevcem in korupciji. Boj se bo torej kljub Pašičevi zmagi nadaljeval.

Nova presenečenja.

Politični boj se je še celo razširil. V radikalni stranki se je namreč pojavila še tretja struja in ta je U-

zunovičeva. Sedanji min. predsednik Uzunović se odmiče voditelju radikalov in pošilja sle v Zagreb k Radiću. Tem vabljenim glasovom odpira Radić ušesa na stežaj. Na vsak način bi rad v vlado. Vse kaže, da si bosta Uzunović in Radić kmalu zletela v političen objem. To je zdaj še toliko bolj mogoče, ker so se Radićevi uskoki že skesali in zbal Radićeve leskovke in svoj klub v torek razpustili. Dete je živelo komaj par dni. Dr. Nikić in Šuperina še ne vesta, kako ju bo Radić ob novem srečanju pogledal. Z lepim očesom prav gotovo ne.

Zadnje vesti pa že pravijo, da bo kralj dal nalog za sestavo vlade Davidoviću ali Jovanoviću. Ta vladati bi tudi imela izvesti volitve. Teda bi se pokazalo v pravi luči razmerje strank.

Vozel je zdaj močno zapleten. Na enem koncu ga razpleta Pašić, na nasprotnem ga vleče Radić. Opozicija in Jovanović sicer skušajo kot Aleksander Veliki preseči ta gordijski voz, ker razvozlata ga je že pretežko.

Nemško-rusko prijateljstvo.

Te dni so podpisali zastopniki sovjetske Rusije in nemške republike v Berlinu pogodbo, ki je dvignila strašen prah po svetovnem časopisju.

Rusi in Nemci so sklenili namreč, da bodo dobri prijatelji in da se ne bodo medsebojno napadali. Pogodba sestoji samo iz treh paragrafov: v prvem je rečeno, da se bodo Rusi in Nemci skušali sporazumeti v vseh gospodarskih in političnih rečeh, ki se tičejo njihovih držav. V drugem pravijo, da med Rusi in Nemci ne bo več vojne, in če bi ena ali več držav napadla Russe, bi se Nemci do konca vojne ne mešali na noben način v spor. Isto obvezo so vzeli seveda nase tudi Rusi do Nemcev. V tretjem paragrafu je pa zapisano to-le: ako bi ena ali več držav proglasile gospodarski boj proti Nemčiji ali Rusiji, bi se ne priključili ne Nemci in ne Rusi takemu bojkotu.

To je vse, kar so sklenili in podpisali v Berlinu, in vendar je razburjenje posebno na Angleškem in Francoskem velikansko.

Zakaj?

Velika zmaga slovanske Rusije.

Nemčija je najmočnejša država v srednji Evropi in čaka jo gotovo še lepa bodočnost. Zelo neprijetno bi bilo za Angleže in Francoze, ako bi taka dežela postala prijateljica in zaveznica Rusije, ki je najspodobnejša in najbolj nevarna sovražnica zapadnih velesil in Zveze narodov. Ko bi bila Rusija in Nemčija vezani v trdno enoto, bi segal vpliv Rusov do francoske in švicarske meje in v Evropi bi ne mogli sklepati o nobeni važni stvari proti volji Rusov.

Ko so videli v Londonu in v Parizu to nevarnost, so začeli gledati Nemčijo in jo vabiti na svojo stran. Sklenili so z njo znano pogodbo v Locarnu in jo pregovorili, da je stopila v zvezo z Anglijo, Francijo in Italijo. Povabili so jo, da stopi v Zvezo narodov in ji zagotovili tam stalno mesto v ožjem odboru. Razen tega so ji dovolili različne gospodarske olajšave, spraznili nekaj zasedenih krajev ob Renu itd.

Zapadni državniki so si meli že roke, češ da so odtrgali Nemčijo od Rusov in jo privezali za vselej na voz Angležev in Francozov — in upali so, da se bo Rusija po tem udarcu morala potegniti iz Evrope zopet proti Aziji.

Toda veselje je bilo prezgodnje, zakaj kar se je zgodilo te dni v Berlinu, pomeni popolno zmago Rusije, ki je znala prav imenitno izvršiti protitudar.

Ruski vpliv raste.

Vsi nasprotniki priznavajo, da je Čičerin zelo spretno in skoro

mojstrsko prijadral z rusko barko v varen pristan. Nemčija bo postala sicer skoro gotovo članica Zveze narodov, ona bo izvršila tudi pogodbo iz Locarna, toda nikoli in pod nobenim pogojem se ne bo dala izrabljati za kako protirusko politiko. Ako so mislili nekateri državniki, da bosta Zveza narodov in locarnska pogodba imenitno orožje proti Rusiji, je jasno, da so se pošteno uredili. Nemčija bo gledala kot prijateljica Rusije v Zvezi narodov na prste velesilam in sporočila seveda Rusom vsako nakano, ki bi jo hoteli kovati proti ruski državi. Rusija bo imela v Zvezi narodov pravega zaupnika, ki ga doslej ni imela. Ker so se Rusi in Nemci domenili, da bodo v vseh političnih prašanjih sporazumno delovali, je naravno, da se bodo stalno menili tudi o politiki Zveze narodov in da bo Nemčija nastopala v Zvezi v sporazumu z Rusi. Iz ust nemških zastopnikov se bo slišal tako glas Rusije in ruski interesi bodo našli po ovinku svojo obrambo tudi v Ženevi.

Tak so se Rusi na imeniten način vtihotapili v ustroj evropske politike in njihov vpliv se bo čutil posredno prav v vseh prašanjih, ki pridejo v Ženevi ali kjerkoli na mizo državnikov. Ruski duh bo plaval nevidno nad njihovimi glavami in jim ne bo dal miru.

Dve središči svetovne politike.

Pri tem imajo pa Rusi še proste roke, da udrihajo po Zvezi narodov in zapadnih velesilah in nadaljujejo svojo neodvisno politiko v Aziji in Evropi. Kakor Ženeva je tudi Moskva središče svetovne politike. Rusi so znali pritegniti nase že celo vrsto držav in sklenili z njimi ugodne prijateljske pogodbe.

Svobodna krščanska šola.

Ljudska šola, kakršno smo si gorški Slovenci ustvarjali izza Valentina Staniča, gre h koncu. Zaslužila bi, da ji kdo napiše zgodovino, ki je blizu stoletna. Globoko je zarezala v življenje naroda: ljudska narečja je zlila in dvignila v slovenski jezik, razširila in zbistrila ljudsko znanje, brez dvoma tudi ublažila nrave, pospešila blagostanje. Žal nam je te šole, ker z njo zgine iz naših učilnic narodni jezik, ki je bil tam sto let sredstvo izobrazbe.

Ob tako silnem prevratu našega šolstva — tiste javne ustanove, ki je poleg Cerkve za narod najbolj pomenljiva, bi bilo vsekako umestno, da bi pravilno ocenili to, kar se nam ruši a zraven tudi spoznali šolske tipe (oblike), kakršne so preskusili drugod. Saj bomo morali skušati sodelovati ob gradbi nove šole, ki se nam bo nudila, četudi nam ne bo povsem ugajala. Narod nikoli ni prezgodaj poučen, da more porabiti v svoj prid ugodne trenutke, kadar se ponudijo. Še več: globoko prepričanje o tem, kar je resnično dobro, vdahne ljudskim srcem tudi pripravljenosti za borbo, da si z njo osvoji, kar je za dobro spoznalo, tembolj če so ti cilji v zvezi z večnimi verskimi ideali.

Danes se vprašajmo, v čem nam katoličanom stara šola ni mogla ustrezati? Odgovorjam: krščanska ni bila! Imeli smo pač tako šolo, kakršna je sploh bila avstrijska šola. V začetku je res bila krščanska: saj so skoraj vse šole v deželi ustanovili duhovniki, ali pa so ti ob ustanavljanju odločilno sodelovali. Toda leta 1868. je svobodnomiselni liberalizem, ki je tedaj Avstrijo prepravil, osvojil tudi ljudsko šolstvo ter je iz krščanske šole napravil interkonfesionalno, to se pravi: šolo brez določnega verskega značaja.

Še slabša kot po črki postave je ta šola postala po duhu vodivnih avstrijskih odgojiteljev. Vzgojslovno smer učiteljske izobrazbe so

Sklenili so zvezo s Turčijo, nahajajo se v tesnih stikih s Perzijo, z Japonsko, s Kitajsko, ponudili so prijateljske pogodbe Poljakom, Estoncem, Litvancem in Letoncem, v Zvezi so s Finsko državo itd. Tako nastaja polagoma nov politični svet, ki se ne vrti okoli Ženeve, temveč okoli Moskve in ki ga hočejo Rusi pognati v nasprotje z zapadom. Ženeva in Moskva se borita sedaj za posest Nemčije. Kdor pridobi Nemčijo, ta pridobi veliko. Nemci so pametni in se ne marajo še odločiti. Z levico stiska jo rgko Zvezi narodov, z desnico Rusom.

Kdo bo zmagal?

Tak položaj je Nemčiji danes le v korist. Da je ne zgubijo, bodo morali Angleži in Francozi biti z njo dobri in jo podpirati gospodarsko in politično, kar bo Nemčijo zelo okrepilo. Z druge strani vabi Rusija že davno nemške industrijalce v deželo in jim daje prednost pred podjetniki vseh ostalih držav. Nemški industrija ima odprto pot po ogromnih ruskih deželah in bo našla tu polno nadomestilo za izgubljene kolonije in trga v Ameriki. Nemčija je po interesih tako trdno vezana na Rusijo, da je ne bo mogoče odtrgati. Državam, organiziranim v Zvezi narodov ne bo preostalo drugo, kakor da skušajo pritegniti nase tudi Rusijo in ji priznajo brez vsakega pridržka pravice, ki ji grede kot eni najmočnejših držav na svetu, sicer se ne bodo rešile nikoli tega napadalnega in skrajno nevarnega tekmeča.

Ako Rusiji ne dajo, kar zahteva, bo šel boj naprej in nihče ni gotov, ali ne bo v tej borbi zmagal vzhod pod vodstvom Rusije.

v Avstriji določali krščanstvu sovražni nemški mislilci: Herbart, Lindner in podobni. Njihovih liberalnih načel so se navzemale v šolah tudi slovenski učiteljski pripravniki. Ko so pa ti po dovršenih naukih stopali v vrste delujočih učiteljev, so se dalje izobraževali in duhovno usmerjali večinoma po vodilih liberalnega stanovskega glasila, ki je bil Učiteljski tovariš.

Ljudstvo samo se je za šolo premalo zanimalo; nekam pasivno je sprejemalo to, kar mu je nudila država. Ljudska vest pri Slovencih je bila glede šolstva in njegovih nalog kaj malo zbujejena in vzgojena. Tozadevna vprašanja so največ razpravljali učitelji, in sicer v liberalnem smislu, kakor so pač bili sami poučeni. Veliki krščanski mislitelj Mahnič je res da z vso vnemo razpravljal o krščanski šoli, a v našo nesrečo je baš v tem vprašanju našel malo odmeva. Tako je prišlo, da se je iz učiteljskih vrst širil med narod kulturni in politični liberalizem in da se je tak duh uveljavljal tudi v odgoji naše mladine. Tiste urice krščanskega nauka, ki so v šoli ostale, niso mogle dati celotnemu šolskemu delu krščanskega značaja.

Med poglavitnimi nauki, ki jih liberalizem o šoli uči, je tudi ta, da je šola zgolj državna zadeva in da imej država tam vso oblast. Ta liberalni nazor o šoli so si ga izza blizu petdeset let usvojili tudi slovenski šolniki. Krščanska vest našega ljudstva pa ni probujena, da bi ga priganjala, kako bi sebi in Cerkvi hotelo priboriti v šoli pravice, ki jima po krščanskem nauku grede.

Mnogi drugi katoliški narodi so se sijajno bojevali zoper državni liberalizem za svobodno krščansko šolo ter so zanjo veliko žrtvovali. Bodi nas skrb, da tudi našemu ljudstvu za šolo zbudimo in vzgojimo krščansko zavest! Ta nam bo v vseh ozirih najboljša opora.

Misli o sodobnem tisku.

V praškem listu »Prager Presse« je izšel uvodnik pod naslovom »Moč tiska«. Napisal ga je ugleden častnik iz Londona. Nekatera izvajanja so tako zanimiva, da jih na kratko podajamo našim bralcem.

Ali se je vpliv tiska razširil po svetovni vojni, po tisti vojni, ki je pometla z vsemi samovoljnimi vladarji in dala državam veliko mero demokratične svobode? Ne v enaki meri. V nekaterih državah n. pr. v Rusiji je tisk, ki bi moral biti glasnik javnega mnenja, le sredstvo diktature. Ponekod n. pr. na Grškem ali v Španiji se more vzdržati le z omejeno svobodo. V germanških državah, posebno severnih in v angleških je tisk svoboden.

Tisk ne more vršiti svojega poslanstva v javnem življenju, če ni popolnoma neodvisen od činiteljev, ki so izven tiska. Tisk vživa največjo neodvisnost v tistih deželah, kjer so prebivalci dosegli najvišjo stopnjo izobrazbe. Koder se združujejo listi v zveze pod enim vodstvom (n. pr. Huggenbergov časopisni blok v Nemčiji), tam ni več tisk popolnoma svoboden in njegov vpliv na javnost je manjši. Isto se opaža, kjer banke podkupujejo liste.

Duh svobode ostane.

Tekom vojne so se vse evropske vlade trudile, da bi se tisk, posebno glede zunanje političnih zadev ravnal po njihovih smernicah. Danes se je ta način ohranil le še v Franciji, kjer se vse novice za liste o francoski zunanji politiki skujejo v zunanje ministrstvu, in pa tam, kjer so na vladi poedinci (Grčija) ali posamezne politične skupine (Rusija). Za gotovo dobo se lahko časopisje obsodi v molk, ali pa skvari, toda vedno vrenje v političnem življenju vedno znova splavlja na površje duha svobode. Predsednik Wilson je hotel svet pridobiti za demokratizem. Ta pa se svetu ohrani le s prostim in poštenim tiskom. V vsaki deželi, kjer je svobodno in pošteno časopisje, se vzgaja ljudstvo v samostojne politične motrilce. Tak vpliv svobodnega tiska se pozna danes precej v Nemčiji, kjer so najbolj razširjeni listi v neodvisnih rokah. Oficielnih listov nemška republika ne pozna. V večini držav so si vlade vredile svojo posebno poročevalsko službo. Imajo uradne dopisne urade; v Nemčiji je tako dopisno središče Wolffov urad, v Franciji Havas, na Angleškem Reuter, v Belgradu Avala itd. Tem potom skušajo razširjati iz vladnih palač dopise za liste. Kajpada neodvisni listi ne zagrabijo kar slepo take brezovjavke, marveč jih prej dobro premislijo.

Člankar konča s sklepom, kjer se časopisna svoboda omejuje, je to le mimoidočaj pojav. Časopisje si bo pa moralo priboriti še večjo svobodo in samostojnost. Le tako bo vzgajalo v ljudeh pošteno in samostojno politično prepričanje.

Materinski jezik.

Slomšek nas spet uči: »Med vsemi jeziki mora biti Slovincem najljubši naš materinski jezik. Bratje in sestree moje! Slovenec bom Slovincem iz ljubezni materinske govoril nove besede v slovenskem jeziku, katerega je tudi sv. Duh dal govoriti apostolom. Že pred tisoč leti so naši stari očetje brali Sveto pismo v slovenskem jeziku, so po slovensko v hiši božji prepevali Bogu hvalo. Kdor se tedaj tako starega jezika sramuje, je podoben trapu, ki s sebe strga lepo, pošteno oblačilo, ki mu ga je dal dober oče, se obleče po tuje in misli, da bo lepši.«

Širite »Goriško Stražo«

DNEVNE VESTI.

ZAPLEMBA.

Našim bravcem objavljamo zopet novico, da je bila zadnja številka (od srede) našega lista zaplenjena. Goriški podprefekt je ukazal »Stražo« zapleniti radi nekaterih stavkov v političnem pregledu pod naslovom „Sosedje se boje“, »ki bi vzbudili razburjenje v inozemstvu in skalili dobre odnose s prijateljskimi vladami«.

Zaplenjen je bil tudi članek na tretji strani pod naslovom „Svobodna krščanska šola“, ki hoče po mnenju g. podprefekta »postaviti v slabo luč pri tujerodnem prebivalstvu vladne odloke o šolstvu in obtožuje vlado, da je hotela uvesti novo zakonodajo samo v prid italijanski šoli, ne da bi vpoštevala želje slovenskih staršev in duhovne potrebe slovenske učeče se mladine«.

Usmiljenim srcem!

Podpisani prosimo uljudno podpore za naše nesrečne pogorelce. Škoda je ogromna. Darovi naj se pošljejo na naslov: Zupanstvo Torrenova — Bisterza, via Fiume.

Izjava.

Uredništvo izjavlja, da ni g. Boris Možina, učitelj na Brjah pri Rihemberku v nikaki zvezi z dopisom iz Rihemberka z dne 24. aprila 1926. Uredništvo.

Pisatelj Bevk v ječi.

Pretekli teden so goriški sodniki obsodili znanega pisatelja Franceta Bevka na 4 mesece ječe in 400 lir kazni. Policijski komisar ga je namreč zgrabil, češ, da je v »Čuku« na palci izšla žalitev na armado. Bevk pa je odgovorni urednik tega lista. Najhuje je bilo pa to, da so baje v neki trafiki tekom ene ure prodali 50 izvodov lista, v drugih sicer nič ali le po enega, in je tako prestopok hujši, ker je žalitev prišla v javnost. Tako so vsaj dejali na sodnji. Pisatelj Bevk, ki je sam bolan in ima četrto otročičev, je list »Čuk na palci« iztrgal plodovitemu delu.

Cerkvena oskrbnitva, pozor!

V šestih mesecih niste nekateri našli toliko časa, da bi mi doposlali vsaj število manjkajočih stranskih altarjev. — Podatke rabimo nujno, ker je spomenica na komisarijat v Trevisu že dostavljena in jo moramo podkrepiti s številkami, da predloži komisarijat vladi približni proračun za vzpostavitev naših stranskih altarjev. — Naj bo cerkev vzpostavljena ali ne, navede naj se število altarjev, četudi ste

jih sami popravili ali celotno vzpostavili. Seveda velja to samo za cerkev oskrbnitva v bivši fronti. Kdor ne bi v 14 dnevih izpolnil svoje dolžnosti, naj pomisli, da otežkoči sebi vzpostavitev altarjev, a obenem silno ovira »Zbor« v njegovem delovanju za obnovo cerkva.

Glede rekviriranih zvonov naj se sobratje tržaške škofije obračajo na brč. g. Andreja Furlana, župnika v Sv. Križu pri Trstu — S. Croce di Trieste.

Fr. Švara, tč. starosta

»Svetilka na oknu«.

V nedeljo 2. maja ob štirih popoldne vabi mirensko društvo Mirenca in sosede v Marmoljevo dvorano. Povabljeni so igralci goriške »Mladike«, da nastopijo z izvirno igro »Svetilka na oknu«. Med odmoru bo brčkone sviral salonski orkester.

Igra je globoka, resna stvar, ki zahteva od igralcev in pa tudi od očinsbtva nekaj razumevanja. Kdor hoče dobrega duševnega vžitka, naj se predstave vdeleži. Pa tudi pokazimo z obiskom vzajemnost med našimi društvi!

Krošnjarijem.

Opozarjamo krošnjarije, da je Trgovsko obrtna zbornica odobrila davek na krošnjarijenje.

Telefonska služba v Ajdovščini.

Od 17. t. m. se ne nahaja več telefonska kabina v poštnem uradu v Ajdovščini, marveč v prostorih gospe Žigon in je tam na razpolago javnosti.

Prej se je vršila telefonska služba le 8 ur, odslej pa od sedmih zjutraj do devetih zvečer, kar bo gotovo v veliko korist propehu trgovine v ajdovskem okraju.

Upamo, da se bo izboljšala tudi zveza Gorica-Trst, od česar bo imela koristi tudi Ajdovščina.

Pomoč invalidom.

V smislu izdanih vladnih odredb je zveza za narodno pomoč vojnim invalidom (Opera nazionale Invalidi di Guerra) razpisalo rok za vlaganje prošenj, da dobe kmečki invalidi posojilo v obliki zemljišč. Pokrajinski odbor za furlansko provinco je razpisal ta rok, ki poteče 20. junija t. l. Prošnje je treba nasloviti na Opera Nazionale Invalidi di Guerra, Rappresentanza Provinciale del Friuli, Via Siruti 36, Palazzo Agricola, Udine. Prošnjam je treba priložiti sledeče listine: 1. odlok o pokojnini ali pa prepis istega podpisan pri notarju; 2. župansko potrdilo o poklicu prosilčevem pred in po vojni; 3. o družin-

skem stanju; 4. kazenski list od sodnije ne bolj star kot 3 mesece; 5. npravstveno spričevalo; 6. potrdilo davkarije kaj in koliko davka plačuje prosilec; 7. morebitne druge listine (n. pr. o kakih odlikovanih itd.)

Ko bo komisija odobrila prosilcu prošnjo, mora ta tekom 6 mesecev poslati komisiji še: 1. izvleček in načrt iz zemljiške knjige o zemljišču, ki ga namerava dobiti; oboje mora biti od zadnjih 30 let; 2. merilo o istem zemljišču; 3. načrt o kupni pogodbi za dotično zemljišče.

Carina na cigaretne papirčke.

Najnovejši odlok nalaga carino 0.25 lir na 100 cigaretnih papirčkov ali cev. Carino plačajo izdelovalci (tovarne), prodajalci pa morajo imeti za prodajo dovoljenje od finančne intendance. Trafikantje, ki že imajo v zalogi papirčke, jih lahko prodajo še 60 dni po razglasitvi odloka neocarinjene. To pa ne velja za zaloge v tovarnah.

Glas iz južne Amerike.

Na veliko noč se je v Buenos Airesu zaročil naš rojak Franc Štekar iz Huma pri Kojskem z gospodično Jožico Karara iz Log pri Šempasu. Naši rojaki so se ob tej priliki zbrali na majhno zabavo, ki jim je prijetno potekla ob petju in tamburanju. Zaročencema želimo skorajšnje poroke in blagoslova božjega.

Pasja steklina.

V mestu se je pojavil slučaj pasje stekline. Zato odreja mestno županstvo, da morajo biti od danes naprej 6 mesecev psi na javnih prostorih in ulicah z nagobčnikom in na vrvi; v nasprotnem slučaju je dan ukaz, da se psi brez nagobčnika in ki niso na vrvi pobijejo.

Opozarjamo, da je prepovedano voditi pse v javne prostore. V slučaju prestopka se kaznuje lastnik, lokali pa se zaprejo za nedoločen čas.

Smrt slavne pisateljice.

V nedeljo ponoči je umrla slavna švedska pisateljica Ellen Key, ki je bila znana širom sveta. L. 1849. je bila rojena, priprosto so jo starši vzgajali. V Stokholmu je spoznala voditeljica ženskega gibanja na Švedskem Sofija Adlersparre talente, ki tičijo v mladi Ellen. Bodrila jo je, naj začne pisateljvati. Od tedaj je začela Ellen Key potovati po svetu in z mnogimi izkušnjami je začela pisateljvati in poučevati v Stokholmu. Spisala je dosti knjig.

Iz vseh odseva ena topla misel, naj bi ves svet objel duh bratstva in ljubezni. Posebno slavo ji je priložila knjiga »Stoletje otroka«, in je postala takorekoč geslo vseh dobro mislečih, ki skušajo prekvasiti sedanja blodno človeško družbo.

Izgubljeno.

Šofer Franc Makuc iz Cerknega je zgubil med Gorico in Solkanom z avtomobila usnjasti šoferski plašč, v katerem je bil tudi njegov revolver. Pošten najditelj naj ga odda pri vratarju hotela »Jelen« proti primerni nagradi.

Nemški bojkot.

Ko sta se Mussolini in Stresemann sporekla radi tirolskih Nemcev, je nemška javnost proglasila gospodarski bojkot proti Italiji. Preteklo je od tega že par mesecev, a Nemci nadaljujejo še vedno nezprosena boj proti italijanskemu blagu. Škoda, ki nastaja iz tega za našo državo, se vidi iz števil. V preteklem mesecu februarju je padel na primer uvoz pomaranč v Nemčijo od 155 tisoč kvintalov na 77 tisoč, spihih mandljev od 5 tisoč na 3 tisoč, riža od 1951 kvintalov na 551, sira od 1752 na 447, jajc od 34.000 na 15.000, vina v sodih pa od 69 tisoč kar na 6 tisoč.

Kakor piše »Agenzia di Roma«, znaša škoda, ki jo trpi Italija od nemškega bojkota, do sedaj 100 milijonov lir na mesec. Ako Nemci ne popustijo, bo letna zguba večja ko 1000 milijonov ali ena milijarda lir.

Je blazna.

O atentatorki na Mussolinija Violetti Gibson so zdravniki dognali, da je v resnici blazna. Obravnava proti njej še ni začela.

Goriški fašizem.

Novo vodstvo goriških fašistov se je zbralo k seji, kjer je izdalo oster proglas proti vsem nemirnežem v fašistovskih vrstah. Kakor je že znano so nekateri gospodje iz vrst skvadristov ostro nastopali proti sedanjemu vodstvu. Proglas, ki je nabit po mestnih vogalih, pravi, da bo direktorij z vso ostrostjo nastopil proti kritikastrom in politikantom, ki zasledujejo osebne cilje.

Smrtna kosa.

Danes je umrla gospa Marija Šfiligoj, mati gosp. vodje naše knjigarne in krčmarja g. Jožefa Šfiligoj v ulici sv. Ivana. Pogreb bo jutri 1. maja ob 2. uri popoldne — Naše sožalje!

V nedeljo 2. maja ob štirih bo v MIRNU „Svetilka na oknu“

VACLAV BENEŠ - TRĚBÍZKY

Dve povesti Karlštejskega vrana

Iz češčine prevel dr. Fran Bradač.

In stari Rozhuda je povsod glavo še niže, tako da se je njegov obraz skoro dotikal kozličkovih rožičkov.

»Star si osemdeset let...«

»Osemdeset?«

Dudaš je sedaj dvignil glavo in uprl svoje bistre oči v Hyncikov obraz.

»Kaj ko bi pridejal še dve desetici?«

Rozhuda se je zahehetal in položil kozlička v stran.

»Potem bi moral pa res vse vedeti.«

»Pa kaj bi imel od tega, ko bi ti pripovedoval o tvojem dedu?«

»Slišal in čital sem o njem marsikje čudne reči, toda dobrega malo, povsod sama nasilja, kako je ljudem sekal roke in noge, kako je poštene meščane vodil za nos, jim

pošiljal podnevi in ponoči na strehe rdečega petelina...«

»In vendar pravijo o tebi, da se za nobeno stvar ne brigaš, da hodiš, kakor mokra kokoš in da se še oženiti ne znaš!«

Okrog Rozhudovih ust je švignilo nekaj kakor posmešek.

Mladi mož je krčevito zaprl usta in stisnil pesti; čutil je to namigavanje prav na dnu svoje duše.

»Ljudje lažejo; hotel sem te skušati... Zakaj naj bi to skrival pred teboj? Poznal sem tvojega deda — poznal sem ga bolj nego ti svojega očma ali kako mu praviš... Sedi torej in poslušaj!... Takrat smo bili mladi, samo življenje, sama prešernost, sam pogum in premalo preudarnosti; srce pa je bilo dobro, navdahnjeno z najčistišimi namerami... In kje se je v teh časih vgnezdila v najvišji meri sebičnost, ošabnost, nedotakljivost za najneznatnejšo besedo in brezbriznost za stvari, ki so se tikale dežele in vsega naroda? Hyncik? — Ali me razumeš? — Pravijo, da razumeš

včasih prav počasi in včasih prav ničesar.«

Mladi mož je zaradi tega novega namigavanja z zobmi zaškripal. Dudaš je dobro vedel, kakšne govornice so krožile o varovancu Bezdekovskega fevdnika po vaseh in med kmeti, češ da še govoriti ne zna in, če začne kdo z njim pogovor, gleda, kakor da je padel z neba. In marsikje so si pripovedovali, da je vse to samo pravična kazen božja za grehe, ki jih je storil njegov ded, ki je bil kakor obseden od vraga iz gorečega pekla. Zato ta otos pelost, saj se vleče kazen često do četrtega kolena.

»Za mestnim obzidjem! — Za to ne skrbi, ali te razumem.«

»Prav si rekel! — Ne čudi se, da te skušam na vse načine jaz, tvoje ga deda verni drug, brata tvojega deda dobri prijatelj... Tudi če bi me poznali, bi me ne smeli privezati na kolo, ker je že vse zastarelo! — Da, za mestnim obzidjem! Samo denar so znali kopičiti in se potem napihovati kakor pavi na škodlastih strehah. In pošten človek da bi

hodil po prstih skozi tako mesto in tako rekoč niti ne dihal. Povsod so hoteli imeti prvo besedo in pri tem so kazali na svoje z zlatom prenapolnjene mošnjčke. Toda da bi šli na vojsko? — To bi se rajši zapisali vragu! Najemali so za revne novce hlapce iz okoliških vasi, jih poslali namesto sebe, celo stotnika so si najeli in kupili... In bahali so se, da si bodo plačali tudi pot v nebesa, da jim bo celo sveti Peter za dober denar odprl nebeška vrata. Tudi so bili v teh mestih, katerih eno je prav blizu, brlogi, v katerih so fevdniki zapravljali svojo čast, potapljali svoje imetje, same sebe spravljali na beraško palico, da so morali prodajati posestvo za posestvo; in gospodje meščani so se usedali na njegovo imetje in se prijetno gredli...«

»Tako je bilo tačas! — In danes?«

Mladi mož, vnuk starega Kopidlanskega, je obtičal s svojimi presunljivimi očmi na zarjavelem in z neštevilnimi gubami razoranem obrazu.

Ne bomo jokali.

Predsednika goriškega sodišča Brelicha so premestili v Palermo na Sicilijo. Gospod Brelich je prvi čutil potrebo, da je izgnal slovenshino s sodnij. Ali je premeščanje zdaj odlikovanje?

Zanimiv razgovor.

Glavno glasilo fašistov v naši pokrajini tržaški »Il Popolo di Trieste« priobčuje v svoji 100. številki od 27. t. m. zanimiv razgovor Mussolinijevega brata Arnalda z dopisnikom lista »Sunday Express«.

Dopisnik je vprašal Mussolinija: »Kam bo poslan prebitek prebivalstva. V latinsko (južno) Ameriko?« »Da, toda južna Amerika je tako daleč, da so vsi izseljenci tam izgubljeni za Italijo,« odvrne Mussolini. In nadaljuje: »Ostane sredozemska kotlina, ki v resnici spada zmeraj k Rimu.« »In Tunis,« ga vpraša novinar. »Mogoče kasneje, zdaj nočemo stvari zamotavati. Libija je naša; toda tu je le začetek; ostane še Albanija, ki ima dosti petroleja, ki ga obenem s premogom tako rabimo. Potem je Sirija. Francija ne more kolonizirati Sirije, ker nima prebitka v prebivalstvu. Potem je Smirna, ki bi morala biti naša; bila nam je obljubljena leta 1916., toda mi smo svoje pravice prenesli na Grčijo, ki je potem Smirno izgubila.« Končal se je razgovor: »Mi rabimo kolonije, da jih koloniziramo.«

Opozicija.

Bivši vodja italijanske parlamentarne opozicije poslanec Amendola je umrl. Na njegovo mesto bodo republikanci, maksimalisti in zmerni socialisti izvolili senatorja Albertinija, ki je znan kot nasprotnik fašizma.

Kako je med brati v Korotanu?

Naši bratje v Korotanu, ki so jih mirovne pogodbe odtrgale od domovine imajo svoj list »Koroški Slovenec«, ki se bori za pravice koroških Slovencev kot »Goriška Straža« za primorske. V »Koroškem Slovincu« beremo o krivicah, ki jih prizadevajo oblastva našim bratom. Vlada noče izplačevati pokojnin, 27 slovenskih železničarjev je kratkoma odslavila, naše ljudi mečejo iz državnih služb, ker imajo napako, da so Slovenci, koncesije se odvezajo, s silo in zvijačo naseljujejo med Slovence nemčurje. In še marsikaj imajo prestati koroški Slovenci. Mi ob Jadranu jim pošiljamo v njih težki borbi za pravico in narodni obstanek svoje pozdrave. Pravica bo zmagala, ker je na strani tlačenih in ponižanih. **Ena se želja je njemu spolnila...**

Parkrat smo že povedali, kdo je Riza Khan Pehlevi, mogočni gospodar današnje Perzije. Od priproste ga rojaka je prišel do ministrskega predsednika in diktatorja čez vso Perzijo. No in v nedeljo se je dal okronati še za perzijskega šaha. Pravil je, da hoče red v deželi; urejeval je pa tako, da je postal vladar.

Verski boji.

V Indiji trajajo že dalj časa hudi boji med muslimani in prevrženci hinduizma. Večkrat teče tudi kri. Angleži imajo obilo posla, da z vojaštvom in puškami ločijo prevročne vernike.

Sport in politika.

Zadnji razgovor v ameriški zbornici zastran italijanskih dolgov so kratkoma na sredi prekinili, da so lahko šli senatorji na sportno igrišče k neki sportni prireditvi. Tako so navdušeni v Ameriki za sport. Ta »nobel« ameriški vzgled hočejo posnemati tudi v Italiji nekateri sportniki, ki so obenem poslanci. Predlagali so, naj bi se 2. tvoritvena seja zbornice, ki se je včeraj pričela, dve uri prej začela, da bi šli poslanci lahko še na sportno igrišče. Pa jim predsednik ni ugodil.

Nov konzul.

Dosedanji jugoslovanski konzul v Trstu g. Stepanovič je premeščen v Gradec. Na njegovo mesto pride gosp. Vladimir Savič, ki je bil dozdaj za konzula v Monakovem na Bavarskem.

Slava našega rojaka.

13. t. m. je naš goriški rojak Marrij Simenc stopil na mednarodni oder. Pel je v Pragi v Narodnem divadlu in na svojem koncertu. S svojim tenorjem je Pražane kar očaral. Časopisi so o njem polni hvale in mu prorokujejo dobro ime med evropskimi umetniki. Njegovo slavo deli z njim tudi naša ožja dežela, ki jo svet spozna po njenih vrednih sinovih.

Boljše kaže.

Po svetovni vojni so velesile prisodile rusko Besarabijo Romunom. Italija pa tega noče podpisati. Že ve, da je bolje biti prijatelj z močno slovansko Rusijo kot z imperialistično Romunijo, ki je v no tranjosti gnila.

Odprava vizumov.

Kdor ima posla preko meje ve, kakšne sitnosti so s potnimi listi. Malo teh sitnosti bodo menda odpravili na zborovanju za odpravo vizumov. To zborovanje začne v maju v Ženevi.

Poljaki v Maroku.

Fašistovski »Il Popolo di Trieste« pravi, da so Francozi povabili v svoje afriške kolonije posebno poljsko komisijo, ki naj prouči tamšnje razmere. List pristavlja, da nameravajo Francozi z delavci in priseljenci iz Poljske ustvariti proste Italijanom, ki se ne puste raznaroditi. V francoskem Maroku je namreč okrog 100.000 italijanskih naseljencev.

Zanimiv dvoboj.

Duhovni oče fašizma, Slovincem dobro znani Gentile, ki je s svojo šolsko reformo hotel vse pofašistiti, se je sprl s svojimi načeli. Gentile namerava izdati italijansko enciklopedijo. V ta namen si je izbral vrsto sodelavcev za posamezne vede. Ti pa niso vsi fašisti. Zato ga napadajo fašistovski »Impero« in »Tevere«. Pravijo, da mora biti enciklopedija odsev fašistovske Italije l. 1926. ali pa naj ne izide, če ni v fašistovskih vrstah zato dovolj zmognih mož. Gentile pa jim odgovarja, da se pri takem narodnem spomeniku kot bo italijanska enciklopedija ne more omejiti le na ozki krog svojih prijateljev. Če pa hočejo fašisti radi par imen (nefašistovskih) obrniti temu delu hrbet, bo on kljub temu še razlikoval med fašizmom in fašisti.

Te zadnje besede so zlasti našle ogorčenega odmeva pri »Teveru«, ki pravi, da je fašizem tak kot so ga ustvarili fašisti ne pa kot si ga gospod Gentile zamišlja.

Se ne uda.

Španci in Francozi so bili vsi veseli, ko so se začeli pogajati z Abd-el-Krimom. Videli so se že kot gospodarje Maroka in Rifa. Pa jim je Abd-el-Krim veselje skalil, ker se zdaj noče kar tako odpovedati svojim pravicam. Mirovna pogajanja so se za čas ustavila.

Svetovna stavka rudarjev?

Zadnjič smo že poročali, da grozi v Angliji stavka rudarjev. Delavci se upirajo podaljšanju delovnega časa in znižanju plač ter zahtevajo enotno pogodbo za celo državo. Stavko groze tudi kovinarji. Če se ta spor na Angleškem ne poravnava, utegne izbruhniti stavka tudi v drugih državah.

Iz širokega sveta.**Skrivnostni krvnik.**

Pred kratkim so obešali v mestu Rzeszov na Poljskem nekega morilca. Obesil ga je krvnik v elegantni obleki in belih rokavicah s črno masko na obrazu. Nihče ni vedel, kdo je krvnik. Neki novinar pravi, da je to nekdo, ki pa noče, da bi javnost zanj vedela. Krvnik dobi na Poljskem veliko plačo, tako kot vojvoda, ki spada med prve uradnike v državi.

Vroča kri na severu.

V majhni državi Gdanskem ob Baltu je vse časopisje strašno hudo na Italijo. Sam italijanski konzul je moral naprositi gdanski senat, naj vroče novinarje malo ohladi.

Pivski dvoboj.

Pivovarji v Avstriji so zvišali cene piva. Krčmarji so se uprli, češ, da pa oni ne bodo imeli nič dobička. Tovarnarji se pa niso udali. Zato so vsi krčmarji sklenili, da ne bodo več točili piva.

Nov cesar.

Romunski kralj Ferdinand se namerava oklicati za cesarja. To bo storil ob šestdesetletnici sedanje vladarske hiše, ki jo bo letos obhajal.

Svarilna znamenja.

Država Ohio postavlja na nevarnih križiščih cest, ovinkov itd. na grobne križe kot svarilna znamenja. — Če bi pri nas pred krčmo, kjer so že koga v pijanosti ubili, postavljali take križe, bi marsikatera krčma izgledala kot mrtvašnica na pokopališču.

Zdravice — pri vodi!

Pri slavnostni pojedini zbornice za trgovino in industrijo v New Yorku na čast prejšnjemu državnemu kanclerju dr. Wirthu je leta ugotovil, da vidi prvič v svojem življenju pri taki pojedini samo vodo. Pripomnil je, da bi bilo gotovo mnogo nesreče odvrnjene, ako bi bila resnica in čistost vladala tudi med obema državama.

Sultan — katoličan.

Navadno smo čuli, da je poglavar muslimanov najbolj veren pristaja Alahov. Dandanes se pa vse drugače lahko zgodi. Za sultana v Kwiru, nekdanji vzhodnoafriški nemški koloniji je izbran vnet katoličan Joahim.

Železna cesta.

Dolžina vseh železnic na svetu znaša 1.206.504 kilometrov. To železno kačo bi lahko tridesetkrat ovili krog zemeljskega ravnika. Največ železnic ima danes severna Amerika.

Tekma na tečaj.

Amundsenov zrakoplov »Norge« se je ustavil v Rusiji in namerava odpluti na sever te dni. Baže je nekaj pokvarjen. Ameriški letalec Byrd, ki tudi hoče odkriti severni tečaj, skuša »Norgejevo« zamudo izrabititi in hiti z vso naglico proti severu.

Državljska dolžnost.

Na Čehoslovaškem je vsak volilec pod kaznijo zavezan, da vrši svojo volilno dolžnost. V Bratislavi je policija obsodila na globo 30 kron 18.500 volilcev, ker se niso temu pokorili.

Listnica Kmetско-delavske zveze in političnega društva »Edinosti« v Gorici.

1. *Ostrouška Karolina, Koblja glava št. 5:* Tajništvo je posredovalo v Vaši pokojninski zadevi in je prejelo odgovor, da je pokojninska komisija zahtevala od županstva že trikrat mrtvaški list pokojnega (certificato d' ispezione cadaverica). Pojdite torej na županstvo in zahtevajte, da odpošlje komisiji čim prej zahtevani dokument, na kar bo Vaša pokojninska prošnja v kratkem rešena.

2. *Vidrih Marjana, Goče št. 80:* Vašemu pokojnemu možu je bila odbita pokojnina, ker ni bil dokazal, da je italijanski državljan. Komisija je vzela Vašo pokojninsko prošnjo ponovno v pretres in čaka, da ji pošlje županstvo že zahtevane dokumente. Podrežite torej pri županstvu, da odpošlje županstvu zahtevane dokumente.

3. *Škorjanc Mar., Vipolže št. 5:* Vi nimate pravice do vojne in odškodninske pokojnine na podlagi vojnoodškodninskega zakona ker Vas je poškodoval vojaški avtomobil šele leta 1919. Poizvedovali smo, če boste dobili odškodnino od vojnega ministrstva, toda tostvarno še ni smo dobili odgovora.

4. *Ušaj Mar., Gorica, Via Vogel št. 1:* Vam je bila priznana pokojnina od l. 7. 1923 z min. odlokom št. 43316 in boste v kratkem dobili tudi denar.

5. *Prinčič Ant. Podsabotin št. 15:* Vam je bila priznana pokojnina lir 1242 od 16. 3. 1925 dalje z min. odlokom št. 42955. *Tajništvo.*

Zahvala.

Za mnogoštevilne izraze iskrenega sočutja ob nepričakovani in boleči izgubi nepozabne drage mame

Marije Tinta

izrekamo tem potom vsem sorodnikom, prijateljem in znancem najiskrenejšo zahvalo. Zahvaljujemo se vsem, zlasti prosvetnemu društvu, pevskemu zboru, ki so izkazali nepozabni pokojnici na poslednjem potu zadnjo čast. Posebno zahvalo izrekamo preč. g. dekanu iz Kanala, za veliko požrtvovalnost vsled slabega vremena, in za ganljivi in tolažilni nagrobni govor. Zahvaljujemo se tudi Marijini družbi za častno spremstvo sotovarišici k večnemu počitku.

Gorenjopolje, dne 25. 4. 1926.

Žalujoča družina.

ZAHVALA.

Podpisani v svojem in v imenu matere Rozalije, sester Evfemije, Karoline in Rafaela, globoko ginjen, se iskreno zahvaljujem vsem onim plemenitim osebam, ki so sočustvovale z nami in izkazale zadnjo čast na zadnji poti moji blagopokojni soprogi

LJUDMILI HUMAR roj. VUK.

Posebno se zahvaljujem gg. davčnim uradnikom iz Gorice.

Trtojba, dne 25. 4. 1926.

Humar Amand.

ZAHVALA.

Globoko ganjeni ob izrazih tolikega sočutja povodom smrti naše nepozabne mamice, sestre in stare mamice, tašče

TEREZIJE STEGOVEC roj. PIŠOT

izrekamo tem potom najsrčnejšo zahvalo domačemu g. župniku g. Krajncu, č. g. župnemu upravitelju iz Planine Janku Pišotu ter vsem znancem, prijateljem in sorodnikom, ki so se od blizu in daleč v tako obilnem številu udeležili pogreba, ter spremljali blago pokojnico na njeni zadnji poti.

Hvala vsem.

Bog plačaj.

Šmarje, dne 21. 4. 1926.

Žalujoči ostali.

Kaj je novega na deželi?

Št. Maver.

V Št. Mavru živi mož pri 70tih letih, ki nosi čevlje že 36 let. Tudi obleko nosi že desetletja. Vedno je skrbel, da so bili čevlji dobro podčevkani. Prej jih je nosil bolj za praznik, sedaj jih pa nosi vsak dan. Kako je pa danes? Navadni kmečki ljudje nosijo fine čevlje; že tako prav malo trajajo, ako se še prej moda spremeni, mislijo, da se morajo še čevlji premenjati. Kupijo druge in gredo morda dvakrat ali trikrat na delo, pa je zapravljenih 100 lir. Oni starček je pa menda tudi edini vzgled nekdanje varčnosti, ki jo bomo morali kmalu vsi posnemati.

Rihenberg.

Da se resnica prav spozna, je treba čuti oba zvonca, pravi naša pri-slovica. Zato se oglašam.

V zadnjih dopisih iz naše občine se dopisnik huđuje, da naše županstvo izdaja preveč plesnih dovoljenj. Resnica je pa ta-le: v tem poslovnem letu ni županstvo izdalo nobenega dovoljenja, lani pa dve pod pritiskom razmer. Leta 1919. in 1920., ko je pa ves Rihenberg norel, se dopisnik ni zganil.

Premestitev županstva v sedanje prostore ni delo župana, marveč celega občinskega zastopa. Morda bi bilo umestno povprašati, čemu se je pa pošta šla nekam skriti. Res je, da se je tajnik Mohorovič, ki ga naši davkoplačevalci plačujejo, nekam preobjedel našega kruha. Da pa lete očitki na sedanjega župana, ni niti koristno niti pravično. Težko bi kdo na njegovem mestu drugače ravnal. Iz dopisov bi človek nehote sklepal, da se hočejo gotove osebe nekam dokopati. Prav je, naj pokažejo svoje sposobnosti, toda ne s spodkopanjem drugih.

Tudi ni lepo denunciranje trgovca L. Čebzona v inozemstvu kot se je to dogodilo pred dobrim tednom. Ne le, da mu je s tem prizadjana škoda na poslovanju in ugledu, marveč tudi ni resnično, kar mu očitajo nekaterniki iz osebnih vzrokov. Držimo se raje načela: tudi če ni kdo ljub, krivice mu ne smemo storiti! Toliko je bilo treba javnosti povedati tudi zato, da ne bi ugleden list kot je »Goriška Straža« trpel na očitkih pri- stranosti.

(Op. uredništva: Prepuščamo ri- henbergskim občinarjem, da preso- dijo, kje je resnica.)

Renče.

O zadnji nesreči v Renčah je »Edinost« netočno poročala. Dva- najstletni Gorjan Andrej se ni igral z vžigalnikom granate, ampak je kopal koncem domačega vrtiča, da nasadi par zrn graha. Pri tem je mahnil po razstrelivu, ki mu je odneslo štiri prste na levici. Sam je pritekkel v hišo, nakar so ubogega fantka z vozom prepeljali v bolni- šnico. Na trebuhu ima le neznatne opekline. Upajmo, da bo pridni de- ček kmalu okreval.

Števerjan.

(Prevezan snop.) — Naš snop so bili pred časom gotovi Celestini, Čičerini in Raguši in pa Milichi s svojim nasilnim nastopom ter zna- nimi sleparijami precej nevarno zrahljali. Bati se je bilo, da se snop popolnoma razsuje. Prvi komunist po vojni v Brdih, pozneje odstavljeni fašistovski tajnik Lenardig iz Oslavja, po domače »Žiži floča« je dobil od zgoraj važno nalogo: snop prevezati. In pomencal je Žiži svoje od dolgega političnega prisil- nega spanja trudne oči, zapustil je svojo prazno in pusto palačo ter jo mahnil proti Števerjanu v veselem upanju, da jih bo še »nafrigal«. Ži- ži se ni uračunal. Hodil je po hišah, vabil in obljudljal. Verovali so ti- sti, ki Žižita še niso poznali, pa tu- di tisti, ki so ga spoznali po »res- nih« besedah in »uspešnih« delih.

— Na belo nedeljo smo videli po cestah postajati može namenjene h Korsiču. Eni so šli iz radovednosti, drugi iz strahu, da ne zgubijo pri Žižitu kredita, tretji pa iz »navdu- šenega« prepričanja. Resni ljudje in tudi radovedneži so se takoj od- stranili. Konec cele reči je bil ta-le: Anton Klanjšček, bivši liberalni na- rodnjak, po domače Tone Tončev, predsednik fašja; Alfonz Korsič, študent, tajnik; Jožef Terpin, ces- tar, bivši hud komunist, odbor- nik. — Tone, novi vodja naš, na delo! Le trdo stisnite snop in glej- te na red, poštenje in pravico! Te- ga je nam manjkalo pod starim vodstvom Celestinovim, nekdanjim komunistom, sedaj pa preizkušeni- nim izvedencem raznih pravih in nepravih menic. — Živijo rudeča internacionala! Živijo narod!

Črniče.

Čas je, da se tudi mi enkrat oglašimo, da ne bodo mislili naši po svetu razkropljeni rojaki, da smo že vsi umrli. Zadnje mesece je res kazalo nekaj podobnega. Španska influenza ni prizanesla skoraj no- beni hiši v obširni župniji. K sreči ni bila tako nasilna, kakor ona v novembru 1918. in je sorazmerno še malo smrtnih slučajev povzročila. Pobralla pa nam je mnogo starih korenin in častitljivih sivih glav. V februarju in marcu je umrlo sedem nad 80 letnih faranov, med njimi cerkveni ključar in odbornik po- sojilnice Gregor Cigoj iz Malovš. Do zadnjega delaven, je v par dneh sklenil svoj račun s svetom in šel k Bogu po zasluženo plačilo. Najsta- rejši med odišlimi pa je bil oče Blažkov iz Slejkov, ki bi te dni sto- pil v 90. leto. Da pa smrt ne gleda na starost je pokazala, ko je med sedmerimi starčki segla tudi po 20 letnem življenju mlade in pridne Lojzke Cigoj v Malovšah. Napra- vila se je, da gre v južno Ameriko, listine je imela že v redu, pa je po- trkala bolezen in za njo je koščena žena zamahnila s koso ter prerezala nit življenja zalemu dekletu. Upaj- mo, da je Lojzka danes mnogo sreč- nejša v svoji stalni domovini, ka- kor bi bila v tuji Ameriki. Da bi le naš mladi in lahkomišljeni svet ne šel slep in gluhi mimo takih slu- čajev in bi se s poštenim, vernim življenjem pripravljval na tisto uro, ki ji ne uide nobeden. Pa je vkljub gospodarski bedi, vkljub visokim, previsokim davkom, pod katerimi ječe gospodarji, vkljub velikim dol- govom, ki tlačijo kmeta in delavca, vkljub dveh zaporednim slabim letinam, pri praznih kletih in shrambah le zopet zagodla prvaška muzika na plesišču v Gojačah. Ti- sti dan ni bilo škoda ne lir, ne finih čevljevčkov, ne obleke, ne zdravja, ne fantovske časti in ne dekliske sramežljivosti. Bogati smo, vsega imamo preveč, godi se nam kakor v raju — zato rajamo in pijemo, kdo nam kaj more! Čez par dni po- tem pa je davkarski iztirjevalec stavil pod sekvester živali in hišno opravo po hišah, ki so v zastanku z davki. Kdaj neki nas bo pamet srečala? Smeje se pa pri vsem tem kdor pač ima dobiček od ljudske neumne lahkomišljenosti.

Kadar gremo gospodarsko rako- vo pot, tedaj tudi kulturno propa- damo. Otroci ne bodo znali nobe- nega jezika več, materinega se v šoli ne učijo, italijanskega se pa brez podlage ne morejo naučiti raz- ven par drobec, ki jim ne bodo zadostovali za težki boj življenja. Mladina, ki ji ne ugaja disciplina v prosvetnih društvih in verskih kongregacijah, zgublja ves smisel za višje ideale, za samozatajevanje ter požrtvovalnost, brez katerih je urejeno kulturno življenje naroda nemogoče. Res v slabih vodah plo- vemo! Tu čaka naša prosvetna in verska društva, ki družijo vse one, kateri so prelomili s kulturnim na-

zadovanjem in z vstrajnostjo obli- kujejo v sebi boljšega človeka, dvi- gajočega se kulturno, umstveno in srčno višje in višje, še velika, veli- ka naloga. Pa vstrajnost železna vrata prebije in dober kvas prekva- si veliko množino moke. Vstrajno tedaj na delo vsi, ki ste uvideli, da je le v treznosti, varčnosti in ne- dolžnem veselju društvenega živ- ljenja pot iz našega kulturnega in gospodarskega nazadovanja!

Podgora.

Prihodnjo nedeljo, t. j. prvo v maju, pojde procesija kot običajno na Sv. goro. Podgorci, udeležimo se te procesije v obilnem številu. Si- cer so svetogorski oo. frančiškani že pred vojno izjavili, da je procesija iz Podgore vsako leto najve- ličastnejša izmed vseh, kar jih pri- roma k Nebeški Kraljici vrh Skal- nice. Glejmo, da bomo te pohvale tudi letos vredni. Obenem pa po- kažimo s tem svetu in našim komu- nistom, ki trde, da bodo v nedeljo šli na Sv. goro le župnik, mežnar in par bander, da je jedro naše le- pe Podgore še vedno zdravo — ka- toliško.

Plave.

V našem prosvetnem društvu »Lipa« je opazati živahno delova- nje in nekakšno mrzlično priprav- ljanje pevskega in dramatičnega odseka. Drugo nedeljo majnika, to je 9. se bo vršila velika veselica na prostem, ki bo prva prireditev na- šega društva in obenem tudi prva poveljna prireditev v Plaveh. V o- kolici vlada za to prireditev veliko zanimanje. Odbor se na vso moč trudi, da bi bila to nekakšna ma- nifestacija našega društva, ki s po- žrtvovalnim delom zna premagati tudi najhujše zapreke.

Sporod bo zelo zanimiv. Poleg igre »Tri sestre« se bo igrala tudi burka enodejanka »Zamorec«. O- boje režira g. Nanut iz Kanala. Do- mači pevski zbor bo zapel par pe- smi. Zagotovljeno je sodelovanje kanalskega in gorenjevipavskega pevskega zbora. — Kakor se vidi, bo torej to zares zanimiva priredi- tev, kakoršne Plave še niso dožive- le in ni dvoma, da bo na ta dan prihitiho v našo prijazno vasico vse kar se zanima za lepoto naših pe- smi in za delovanje naših društev.

Zalošče.

Ker se ni igra »Tri sestre« vršila preteklo nedeljo vsled slabega vre- mena, se bo igrala pa dne 2. maja ob 3. popoldne v prostorih g. Jožefa Vodopivca. Vabimo k obilni ude- ležbi.

Šturje pri Ajdovščini.

Naša šolska mladina vprizori dne 1. maja ob 8. uri zvečer in dne 2. maja ob 4. uri popoldne pre- krasno igro »Peterčkove poslednje sanje«.

Posetnikom naše lanske vprizo- ritve »Kraljestva in kraljice palč- kov« je gotovo še v spominu, kako so takrat naši malčki nastopali in želi splošno pohvalo. Z ozirom na to, da zahteva letošnja prireditev še več truda in bo nudila izreden vžitek, vabimo vse ljubitelje mladi- ne, da se je vdeleže v obilnem številu.

Ukve.

Umrla je dobra in krščanska družinska mati Elizabeta Schnabl. Njen pogreb je bil zelo lep. Ma- rijina družba in pevski zbor sta jo spremljala na zadnji poti v obilnem številu.

Želinje na Kanalskem.

Dne 15. t. m. je po dolgi in težki bolezni mirno v Gospodu zaspal 65 letni Anton Žnidarčič; bil je blaga duša in vzoren gospodar.

Dragi Anton, lahka naj ti bo zem- ljica! Ostalim pa iskreno sožalje.

Pri nas imamo navado, da pri- dejo iz bližnjih vasi varovati mr- liča. Toda, žal, da se nekateri fant- je pri tem spozabijo čez mere do- stojnosti. — Ker izhaja »Straža« vsako sredo in petek, jo vdobimo šele v soboto, a od petka pa pri-

hodnji terek. Pismonoša prihaja trikrat na teden k nam; vsaki to- rek, četrtek in soboto, a ne more niti dvakrat prinesiti redne pošte. Prosimo pismonošo, da naj hodi bolj redno ali naj pa opusti službo. Naj jo nastopi vsaj kak boljši, da bomo enkrat imeli redno pošto tudi v Zapotoku.

Slap ob Idriji.

(Prireditev.) — Minulo nedeljo 25. t. m. je podalo prosvetno dru- šstvo večjo prireditev s prav bogatim sporedom. Celotna prireditev je zelo dobro uspela. Igra »Miklova Zala« je bila nepričakovano dobro uprizorjena. Zlasti karakterne vlo- ge so bile v zelo dobrih rokah in tudi ostale vloge dobro pogodne in predvsem srečno razdeljene. Vsi igralci so se dobro vživeli v svoje vloge. Le nekaj bi igralcem toplo priporočal, da obračajo več pažnje na tvoritev posameznih skupin na odru ter naj pri bralnih vajah po- polnoma iztrebijo vse nedostatke v izgovarjavi. Dokler ne izginejo vsi taki nedostatki, ni pričeti z na- stopi. Sicer pa je bilo izgovarjanje v splošnem čisto, jasno in razločno, tako, da je prav težko verjeti, da so si igralci pomagali pri vajah brez režiserja. Maskirani so bili igralci naravnost izborni, kar je v veliki meri pripomoglo k uspehu igre. Scenerija je bila jako okusna. Oder prostoren in izborni prirejen za Miklovo Zala. Le razsvetliava bi morala biti v posameznih prizorih bolj močna. — Občinstvo je popolnoma napolnilo dvorano ter sledilo igri z napetostjo. Pred začetkom in na koncu igre je podal domači pevski zbor pod vodstvom vrlega pevovodje g. župnika Reje par krepkih zborov, izmed katerih je najbolj ugajala šaljiva E. Adamiče- va »Tekica«. Globoko v srce so se- gale naše vedno lepe narodne pe- smice. — Celotna prireditev se bo ponovila prihodnjo nedeljo 2. ma- ja ob 3. uri popoldne.

Sedlo.

(Poroka.) Dne 19. aprila t. l. sta se poročila v Sedlu dva mlada pa- ra. Anton Kosmačin, po domače »Ivančičev« je poročil Marijo Če- bokli in Anton Čuš, po domače »Lu- cinov« je vzel v zakon Frančiško (Kramar) Kramar. Oba para in svatovsko spremstvo so sprejeli pri poročni sv. maši tudi nebeškega ženina pri sv. obhajilu. Bog daj no- voporočencem obilo sreče v zakon- skem življenju.

(Smrtna kosa.) V Stanoviščih je umrla dne 21. aprila t. l. Ana Leban, stara mati iz spoštovane hiše, po domače »Lebanove« v starosti 75. let. Pokojnica je vzgledno vzgojila vse svoje otroke; hčere so hišne gospodinje v Stanoviščih in edini sin je gospodar v rojstni hiši ter občinski starešina. Pokopana je bi- la na pokopališču sv. Križa v Sedlu ob mnogobrojni vdeležbi sovašča- nov. Bog ji daj večni mir, preosta- lim pa naše globoko sočutje.

(Planina v »Miji«.) Našo staro, bivšo planino v »Miji« nad Nadižo hočemo sedaj znova preobraziti in izročiti svojemu bolj koristnemu namenu. Solastniki »lotov« tega planinskega sveta smo se združili in napravili obširno prošnjo potom našega županstva na pristojne ob- lastnike za pašno dovoljenje in za denarno nagrado iz deželne in dr- žavne blagajne za odstranitev sto- letnih bukovih štorov in grmov, vreditve sveta ter naprave za ljudi in živino. Upanje imamo, da bomo tozadevno uslišani, ker na lastni račun se ne moremo lotiti dela.

(Električna luč.) Naš rojak in znani podjetnik g. Valentin Čuš, se- daj mešan v Gorici, je sprožil pri nas koristno misel, da nam, ako se v to združimo, napravi električno napeljavo in luč v občini Sedlo in bližnjih vaseh. Mnenja smo, da bi bila električna napeljava splošne koristi. V ta namen se vsi zganimo in se združimo! Vsi brez razlike na razne pomisleke bi morali biti

